

עטרת מרדכי

העלון השבועי להפצת תורה ברוחו של מרן הגה"צ הראשל"צ הרב מרדכי אליהו זצוק"ל

ו' כסליו ה'תשפ"ה עלון מס' 491 ויצא

זמני השבת:

עיר	כניסה	יציאה	ר"ת
י-ם	16:00	17:15	17:53
רחובות	16:18	17:17	17:51
חיפה	16:06	17:14	17:49
ב"ש	16:19	17:18	17:54
ת"א	16:15	17:16	17:49

המאמר המרכזי

מתורת מרן הראשל"צ הרה"ג מרדכי אליהו זיע"א

איך לומדים תורה בזמן השינה?

מכאן נוכל אף להבין מדוע את המילים "והנה ה' ניצב עליו" מסביר רש"י במילה אחת: "לשומרו". השמירה הזאת לא הסתיימה באותו לילה. השמירה הזאת נשמרת לכל אורך הדרך שבה הולך יעקב, כפי שאנו רואים בהמשך הפסוקים: "ושמרתיו בכל אשר תלך". איך זוכה יעקב שהקב"ה יהיה ניצב עליו לשומרו בכל דרכו? מסביר רבי יוחנן, שזה על ידי לימוד התורה.

אך יש לדעת שאין הכוונה ללימוד תורה שאדם לומד ושוכח בעת שהוא סוגר את הספר, אלא לדבקות בתורה. לימוד שמלווה את האדם כל הזמן. שהוא משנן וחוזר עליו גם כשהוא ישן. שמתוך שהוא מתאמץ לדבוק בתורה בכל רגע כך הקב"ה מודד לו באותה מידה ודבק בו ומתגלה אליו בשנתו. לכן למד רבי יוחנן מהמילה שקשורה לשינה, "משנתו", על המשנה שהוא למד דווקא בשינה, "ממשנתו". הדבקות הזאת, מגלה לנו רבי יוחנן, זו הדרך לראות את "שער השמים" שדרכו יורדת התורה לעולם הזה, ה"שער" של כל התפילות למרומים, ה"שער" לכל הנהגת ה' בעולם. ויהי רצון שזכותם תגן עלינו. ונזכה גם אנחנו לדבקות זו בתורה, אמן כן יהי רצון. ("אביהם של ישראל על התורה")

הקפדת יעקב על מנהג אבות מתורת חינוך

"ויברח הוא וכל אשר לו יקם ויעבר את הנהר" (ל"א, כ"א)

חז"ל אומרים שהטעם שיעקב החליט לברוח הוא משום, שלבן אכל בלי ליטול את ידיו. ושמא תאמר: הרי קודם מתן תורה היה ולא נתחייבו בכך? יש לומר, שיעקב אבינו הקפיד על כך משום שהוא קיים כמו אבותיו את כל התורה כולה. ואם תאמר: מה לו ליעקב ולחולשתו של לבן, העיקר שהוא עצמו נוטל את ידיו? יש לומר שהוא דאג לחינוכם של בניו יותר מכל דבר אחר.

הנה כשהיו בניו של יעקב אבינו נגשים לבאר ליטול את ידיהם, היה לועג להם לבן ואומר שאין שום חיוב בדבר זה, ואין זה אלא המצאה של אביהם, ודבר זה לא נכתב בשום מקום וכו'. וכשראה את ראובן מלקט דודאים היה אומר: קח לך חיטים ואין בזה גזל. וכשראה יעקב אבינו שהחינוך הטהור שהחידר בבניו עלול להפגם בגלל אותו רשע, החליט לברוח מביתו כי חינוך הילדים יקר מכל דבר בעולם. וכיון שראה יעקב אבינו שיש חשש שהבנים ילמדו מהסב, הרחיקם ולא קרא להם לאכול על שולחן אחד עם לבן שלא ילמדו ממנו. ("דברי מרדכי")

יעקב אבינו מגיע אל מקום המקדש. תחילה הוא מתקן שם לראשונה את תפילת ערבית, ומיד אחר כך הוא רוצה לשכב לישון, מתוך הידיעה כי הוא נמצא במקום הקדוש ביותר.

אחת הפעולות הראשונות שיעקב אבינו עושה היא לשים שמירה על ראשו. שם אבנים מראשותיו, כדי להגן על עצמו ממזיקים. זו הפעם הראשונה שהתורה מספרת שיעקב עושה משהוא לצורך הגנה כזאת. יעקב יודע כי רק במקום המקודש ביותר צריך הגנה גדולה מהמזיקים. הוא יודע שכל חיותם של המזיקים היא דווקא במקום הקדושה, **וככל שיש יותר קדושה צריכים יותר הגנה.**

המזיקים מתאמצים יותר ויותר להיאחז ולהידבק בקדושה. דבר זה קיים עד ימינו, שבהם אנו רואים את הישמעאלים נאחזים דווקא במקומות הקדושה שלנו. ואם יש להם את שלהם למה הם נדבקים למערת המכפלה, לקבר יוסף או למקום המקדש?

עם כל זאת, יעקב ידע כי לא רק קדושת המקום שבו שהה היא שהצריכה אותו להגנה המרובה, אלא אף העובדה כי הוא עצמו למד בבית מדרשו של שם במשך ארבע עשרה שנה, ועל כן גם אליו רוצים המזיקים להידבק, לינוק ממנו קדושה וכוחות חיים.

יעקב ידע כי אין די בשמירת האבנים. "אם ה' לא ישמור עיר, שווא שקד שומר". הוא צריך גם לשמירה עליונה, מעבר לשמירה הגשמית. אך כדי לעורר את השמירה הזאת, הוא צריך לעסוק בתורה, כמו שכתוב בגמרא (פסוה כא ע"א) **שבעת שאדם עוסק בתורה היא מגנה ומצילה. וכשלא עוסק בה היא אמנם מגינה, אך לא מצילה ולכן מאוד חשוב לישון מתוך דברי תורה.**

כשיעקב מתעורר מאותה שינה, אומר עליו הפסוק: "וייקץ יעקב משנתו" (כח טו), ובמדרש רבה (פרשה סט) מובאים דבריו של רבי יוחנן על המילה "משנתו", שיש לקרוא אותה "ממשנתו".

רבי יוחנן לא הפך סתם כך את סדר האותיות, אלא שבדבריו אלו טמון עומק גדול. נוכל להבין את העומק הזה יותר, על פי הדברים של רבי יוחנן עצמו במסכת ברכות (נה), שאם אדם התעורר משנתו וגילה כי על קצה לשונו עומד פסוק הרי זו נבואה קטנה. דבר זה הוא מה שקרה ליעקב כשהתעורר משנתו.

הוא הבין פתאום שהוא עדיין עסוק באותם דברי תורה שבהם הגה בעת שהלך לישון, ומצא שזכה הן לנבואה גדולה והן לשמירה גדולה.

הליכות מבית מדרן

שו"ת בחושן משפט

לשכנו נולדה בת בשעה טובה ולכן נסעו להורי הכלה לכמה שבועות. ביום שישי לאחר שיצאו מן הבית הגיע להם משלוח של פירות וירקות מהגמ"ח המקומי. ניסיתי ליצור קשר עם שכני ולא הצלחתי זה כמה ימים והסתפקתי אם מותר לי לקחת את הפירות וירקות לעצמי וכשיחזור לביתו אשלם לו כראוי?

תשובה:

בב"מ כ"ב ע"א מובא שאמימר מר זוטרא ורב אשי הגיעו לפרדס של מרי בר איסק והאריס שלו הביא לפניהם תמרים ורימונים, אמימר ורב אשי אכלו מן הפירות ומר זוטרא לא אכל. וביארו תוס' (שם ד"ה ומר זוטרא) שאמימר ורב אשי אכלו משום שסברו שמותר לאריס לתת מהפירות כיון שיש לו חלק בפירות ובעתיד כשיחלק את הפירות עם בעל הבית יאמר לו שיוטל כנגד מה שלקח אך מר זוטרא לא אכל משום שחשש שלא יתן לבעל הבית.

וכתבו התוס' שלא יכול להיות שרב אשי סמך שבעתיד יתרצה בעל הבית (אלא מהטעם הנזכר שיש לאריס חלק בפירות) ללקיחת הפירות ביד האריס משום שיאוש שלא מדעת אינו יאוש כלומר מי שמוצא אבידה לפני יאוש אסור לו לזכות בה אף אחרי יאוש, שהרי הלכה כאביי שיאוש שלא מדעת אינו יאוש, וגם בנידון הפירות האריס אינו יכול לקחת את הפירות בלא ידיעת בעל הבית.

אך הרמב"ן סובר שהאריס הוא שלוחו של בעל הבית ונוח לו בחלוקה [וכן מובא בר"ן בשם הרשב"א ובעין זה מובא בריטב"א וכן מובא בריטב"א 'הישנים' (המיוחסים לראשון אחר)] ומבאר שם שאם הפירות ניתנו להנות תלמידי

הלכה למעשה

מותר לקחת ולהשתמש בפירות והירקות ואחר כך לשלם לבעל הפירות.

הלכות מצרן

הלכות תפילין-המשך

תפילין של רש"י ושל ר"ת

רש"י ור"ת - ישנה מחלוקת בין רש"י ונכדו רבנו תם, בסדר הפרשיות שבתוך בתי התפילין. והמנהג כסברת רש"י. וכתב האר"י ז"ל מפי אליהו הנביא זכור לטוב ששניהם אמת, ולכן ירא שמים יניח שני זוגות תפילין. ואעפ"י שלפי הפשט לא יעשה כן אלא מי שהחזק ומפורסם בחסידות, אך לפי הסוד, ששניהם אמת, רשאי כל אדם להניחם. ונהגו להניחם רק משעה שמתחתן.

הנחתם יחד

צריך להניח את שני זוגות התפילין יחד, בין בשל יד ובין בשל ראש. ותפילין של ר"ת יהיו למעלה משל רש"י (דהיינו קרוב לכף היד), כיון שמעלתם גדולה יותר עפ"י הסוד, ולכן כשמניח תפילין של יד יכניס לזרועו את התפילין של רש"י תחילה כך שיהיו סמוכין לצד הכתף, ותפילין של ר"ת יהיו לידם. ושניהם צריכים להיות במקום הקיבורת כדלעיל, ועל כן יעשה אותם קטנים. ונהגו לעשות של ר"ת קטן יותר משל רש"י.

הרצועות

רצועות התפילין של ר"ת צריכים להיות צרות יותר מרצועות התפילין של רש"י (ושיעור רוחב הרצועות - ראה להלן סעי' קס"ח), ויניח הרצועות של ר"ת מתחת לרצועות של רש"י כדי שתהיינה מכוסות בהן, וסימנך "שמר תם וראה ישר".

הלכות שבת

שאלה: כיצד ינהגו השומעים קידוש מאדם שאינו מבטא הקידוש כראוי?

תשובה: אם המקדש מגמגם בלשונו ואינו מבטא יפה את ברכות הקידוש, כתב החזו"ע (קיצור עמ' קלא) יאמרו השומעים את כל נוסח הקידוש בלחש עם המקדש, ויתנו עינם בכוסו בשעה שאומרים נוסח הקידוש, ולא יענו אחריו 'אמן' אפילו אם סימו הברכה לפניו, משום חשש הפסק בין ברכת 'בורא פרי הגפן' לטעימה.

שאלה: אדם שקידש בהרהור ולא השמיע לאוזנו. האם יצא ידי חובה?

תשובה: כתב היביע אומר (ח"ב תאו"ח סי' ו' אות ג) מצוה לכתחילה להשמיע ברכות הקידוש לאוזנו, ואם לא השמיע יצא ידי חובה. במה דברים אמורים שביטא בשפתיו, אבל אם לא ביטא בשפתיו רק הרהר הקידוש בליבו, אף בדיעבד לא יצא ידי חובתו.

שיעורי תורה מרכזי בית מדרן במגוון נושאים <<< www.ateretm.org

מידי יום שיעורים מרתקים לצפייה באתר שיעורי בית מדרן עם מגוון רבנים כדרכו של מדרן <<< www.ateretm.org

עטרת תפארת

העלון מוקדש לע"נ מלכה גינה בת רחל ע"ה
לרפואת עדי בת מזל תחי' וריעות בת גילה תחי'

אורייתא הפרשה מזווית נשית

שירושלים עולה על כולם).

ארץ ישראל אשר בה בחר ה' אלוקינו ואלוקי אבותינו ונתן אותה לנו, חביבה על כל הארצות שבעולם. צריך כל אדם לשקול את צעדיו היטב לפני שהוא יוצא לחוץ לארץ, ואפילו לזמן מועט. אין היתר לצאת לחו"ל, אלא בתנאים מיוחדים.

הרמב"ם מפליג מאוד בשבח מצות יישוב ארץ ישראל, וזה לשונו (פ"ה מהל' מלכים ה"ט-ה"א): "אסור לצאת מארץ ישראל לחוצה לארץ לעולם, אלא ללמוד תורה או לישא אשה או להציל מן העכו"ם ויחזור לארץ, וכן יוצא הוא לסחורה, אבל לשכון בחוצה לארץ אסור, אלא אם כן חזק שם הרעב... גדולי החכמים היו מנשקין על תחומי ארץ ישראל ומנשקין אבניה ומתגלגלין על עפרה... אמרו חכמים: כל השוכן בארץ ישראל – עוונותיו מחולין... אפילו הלך בה ארבע אמות זוכה לחיי העולם הבא... לעולם ידור אדם בארץ ישראל אפילו בעיר שרובה עכו"ם, ואל ידור בחוצה לארץ ואפילו בעיר שרובה ישראל, שכל היוצא לחוצה לארץ כאילו עובד עבודה זרה". למדנו מכאן כמה גדולה חשיבותה של ארץ ישראל.

(מעובד מתוך "דברי מרדכי")

"והנה סלם מצב ארצה וראשו מגיע השמימה, והנה מלאכי אלקים עלים ויורדים בו" (כ"ח, י"ב)

"עולים ויורדים" - עולים תחילה ואחר כך יורדים. מלאכים שליווהו בארץ אין יוצאים חוצה לארץ, ועלו לרקיע, וירדו מלאכי חוצה לארץ ללוותו" (רש"י ע"פ בראשית רבה ס"ח, י"ב)

יש להבין: מדוע המלאכים של ארץ ישראל לא ליווהו לחו"ל? וכי הם חייבים במצות יישוב ארץ ישראל?! אלא, התורה באה ללמדנו מוסר גדול, שאפילו המלאכים, שאינם מחוייבים במצוות, לא רצו לבזות את ארץ ישראל. ולמרות שיכולים היו להתלוות ליעקב אבינו, העדיפו שלא לעזוב את הארץ.

לצערנו, ישנם בני אדם שגרים בחו"ל ומביישים בכך את ארץ ישראל. נוח להם מאוד להישאר בארצותיהם. ואם לא די בכך, ישנם אנשים מבני ארץ ישראל שנוהגים בה מנהג בזיון של ממש, בכך שהם עוזבים את הארץ כדי לטייל ולראות את העולם, בטענה ששם יש מזג אויר טוב וכו'. ידועה ומפורסמת טעותם, שכן ארצנו נתברכה בכל מיני מזג האוויר, בעת ובעונה אחת. מקום חם - מצוי בטבריה, מקום קר - מצוי בעיה"ק צפת (ויזכה בכפליים בו זמנית, כיון שהיא המובחרת שבערי ארץ ישראל, עיין לכה"ח סי' רמ"ח ס"ק מ"ה). והביא שם

תאמר לבית יעקב

ש"ת שהופנו למרן הרב בנושאי הבית היהודי

סימני התלעה- המשך

חרקים במזון נקי או בדוק

התגלו חרק, תולעת, נמלה, יתוש וכדומה בתבשיל או במאכל נקי או בדוק, (או שאינו בדוק* אך אינו מוחזק בנגיעות):

(*במקרה כזה ראוי להחמיר לכתחילה, אפילו נמצאו רק 2 חרקים)

חרק אחד או שניים - מוציאים אותם ודי בזה.

שלושה חרקים - נוצרה חזקת נגיעות וחייבים לבדוק היטב או לסנן, ומה שאי אפשר לבדוק - אסור לאכול.

לעולם יש להסתכל במה שאוכלים או שותים והרבה ניצלו על ידי כך ממכשולים.

דגנים

אורז לבן, אורז מלא, גריסים, חיטה, כוסמת, נבטים, סובין, סולת, פורוי לחם, פרג, קמח מצה, שיבולת שועל וכדומה-יש להעביר על צלחת או מגש, עדיף בצבע בהיר ולבדוק בעיקר בין הגרגרים. נקודה שחורה בקצה גרגיר אורז- אינה כלום. גרגירי דגנים שנראה בהם נקב יש להסירם, ואם נמצאו שניים כאלה, יש לבדוק את הכל גרגיר גרגיר אם לא נגוע.

(מן המותר בפך" הוראות מעשיות לבדיקת המזון)

פיה פתחה נשים ונפלאות

כל מי שיש בו יראת שמים - דבריו נשמעים

פעם שהה מו"ר הרב זצ"ל בארצות הברית וביקר את אחד מראשי הקהילה, שהקדיש הרבה מזמנו למען הציבור... בבוא הרב לביתו הוא מצא את העשיר כשפניו נפולות. שאל אותו הרב לפשר הדבר והעשיר אמר כי כל העושר הגדול שלו הולך לאבדון. "יש לי בן יחיד והוא מסתובב עם גויה. כל נכדיו יהיו גויים ובכל רכושי הרב שאספתי ישלטו גויים" סיפר בכאב. "האם שלחת אנשים לדבר איתו?" שאל הרב.

"בוודאי" השיב העשיר. "כל מי שהיה יכול לדבר כבר דיבר איתו והוא בשל".

תוך כדי דיבור ביניהם, נכנס הבן עם חברתו הנוכחית לבית, אמר שלום רפוי ונכנס עם חברתו לחדר. האב המסכן פלט אנהא כבדה ודמעות נקוו בעיניו. "אני מיואש". תאמר לבן שלך שאני רוצה לדבר איתו חמש דקות" אמר הרב.

הלך העשיר לחדר של בנו ואמר לו כי הרב רוצה לדבר איתו רק חמש דקות. "נמאס לי מכל הרבנים" אמר בנו של העשיר הגדול. "כבר שלחת אלי את כל הרבנים של הקהילה ולא שכנעו אותי. מה יוסיף לך עוד רב אחד?". "רק חמש דקות" התחנן האב על נפשו.

"רק חמש דקות ואל תשלח יותר שום רב" הסכים הבן.

יצא הבן מחדרו ואמר לחברתו שהוא חוזר בעוד חמש דקות, ונכנס לחדר העבודה של האבא לדבר עם הרב ביחידות. לאחר עשרים דקות יצא הבן של העשיר מהחדר, ניגש לאבא שלו, נישק את ידו ואמר לו שהוא עוזב את הבחורה ולא ילך נגד אביו בבחירת האישה. האב המאושר לא ידע את נפשו מרוב אושר.

כשהרב יצא מהחדר ניגש אליו העשיר וכולו אומר תודה. "לא יודע איך להודות לך, הצלת את חיי" אמר העשיר. "מה אתן לך?". "כלום" אמר הרב. וכך ניסה היהודי העשיר לשכנעו שוב ושוב. סיפר הרב זעפרני, מזכיר הרב שהיה נוכח באירוע, שהוא כל הזמן קיווה שהרב יקח את התרומה אבל הרב בשלו, לא מוכן לקחת את הכסף. אחרי שיצאו מבית העשיר אמר הרב למזכיר, דע לך כי מי שלוקח כסף יש לו נגיעה. וכשלאדם יש נגיעה כלשהיא - הדברים שלו לא נקיים ולא נכנסים אל הלב של השומע.

(אביהם של ישראל" 1)

